

Vagnainsa nus sut las rodas digls camiùns da 40 tonas?

Camiùns da 40 tonas sen la ruta digl San Bernardegn

■ (grc/anr) Igl contracts bilaterals cun l'UE sforzan la Svizra agl avagnir da schar traversar on par on tschients melis camiùns da 40 tonas. Ear sen l'A13, tras las valadas stretgas digl Ragn posteriur tras igl Misoc? Igl cantùn Grischùn sadosta vehementameing ancunter. Durànt igls Gis da las culturas alpinas a Tusàn, an sonda pasada, à gieu liac egna discussiun da podium cun Max Friedli, directur digl Ufezi federal da traffic; Peter Aliesch, cunzeglier guvernativ a dr. Gustav Ott, president da «Miedias a miedis par la protecciun digl ambiant Grischùn». Mano la discussiun à Peter Simmen, redactor da «Die Südostschweiz».

Igl fatg ca camiùns da 40 tonas (oz 28 t), vignan prest ear a traversar nossas valadas fa tema a la populaziun. Quellas temas segian betga giustifitgeadas, a Max Friedli declaro agls auditurs da quella discussiun da podium. Las tractativas da quels seat dossiers cun l'UE à diro ple ca seat ons. Igl 21 da zarcladur en quels vagnieus sutascres da la federaziun a da l'UE, betga sainza ca quellas cunvagnientschas fissan vagnidas crititgeadas. Dantant ear igl pievel svizzer sto ànc aprovar quels contracts. Egn'eada ca quellas cunvagnientschas en an vigur, paja egn camiùn ca traversescha la Svizra maximal 325 fràncs par ir da Basilea a Chiasso. Igl segi ànc betga pussevel da far ir igls camiùns sen igls binaris.

Da saniester a dretg: Max Friedli, directur digl Ufezi federal da traffic; Peter Aliesch, cunzeglier guvernativ; dr. Gustav Ott, president da «Miedias a miedis par la protecciun digl ambiant Grischùn»; Peter Simmen, redactor da «Die Südostschweiz» a manader da discussiun.

FOTO G. R. CANTIENI

Gl'amprem storgi igl tunel da basa digl Lötschberg exister. La fegnamira fuss da reducir igl diember da camiùns ca traversan la Svizra dad 1,2 miliùns vehicels sen 650 000. Max Friedli, directur digl

Ufezi federal da traffic, e parschuedieu ca las cunvagnientschas cun l'EU en raschunevlas, «la Svizra à cuntanschieu anzatge c'e revoluziunar an Europa», à el managieu.

Dr. Gustav Ott, president da «Miedias a miedis par la protecciun digl ambiant Grischùn», e betga parschuedieu da quels contracts bilaterals. El à guess dubis. Par exaimpel gi el: «Jou creg

betga», ca camiùns da 40 tonas dezi-meschan igl diember da camiùns, ear scha quels pon ceargear daple. Canera d'autos ad igl turissem sacunvignan betga. «Tgi va ànc a la part sura digl Misoc a far vacanzas?», à dr. Gustav Ott sadumando. Ear cre el betga c'igl cunzegl federal prenda serius l'Iniziativa da la protecciun da las Alps ca pratenda c'igl trafi da camiùns pesants vegi dad ir segls binaris. Sco miedi à el fatg patrats davart la sanadad. El gi: «Tgi c'e surcargieu cun canera a cun greaveztgas digl ambiant, là noua c'igl tofa adigna en ign gritanto, ign dorma ple schliet, ign e ple sensibel, ign sasantina betga ravagnieu, ign seara la faneastra ad à nignas cuedas ple par la sexualitad.»

Peter Aliesch, cunzeglier guvernativ, e da l'idea ca blears camiùn stgisan betga a las relaziuns da la ruta da l'A13 cun antocen 8% pendenza. La segirtad lastgi betga pitir sen que tschancùn. Dantant ca la regentza pratenda 10 forzas tgaval par tona, sacuntanteschan las normas da l'UE cun 7,2. Ear ston las controlas da camiùns vagnir augmentadas, tge ca caschùn dantant egn augmant digl personal da la polizeia cantunala sco ear indrezs cun stadelas etc. Camiùns c'en betga cofurms a las perscripziuns stuessan puder vagnir fermos ad ign stuess far savolver els; quegl fages effect da starmaint.

Ils restai dattan la tempra essenziala alla cultura

Bernard Cathomas ha salvau il referat introductiv pils Gis da cultura

■ (mc) Per l'avertura diils Gis da cultura ei il directur dalla Pro Helvetia Bernard Cathomas sefatschentaus en in referat introductiv cun la dinamica culturala che seresulta da la migraziun en las Alps. Sco tesa centrala ha il referent accentuau: «Per che cultura sappi nescher, crescher e vegnir tradida da generaziun a generaziun drova buca primarmein quels che vegnan e van, mobein quels che restan.» Bernard Cathomas documentescha quella tesa cun la constataziun che las culturas aultas da nosa civilisaziun ein sesviluppadas leu nua che ils carstgauns ein stai domiciliai sur pli liung temps ed han aschia procurau per stabilitad e cuntinuitad. Nuotatonmeins astgien ils restai buca ignorar ils impuls da quels che vegnan neutier ed impedir ils setrats naven da sefatschentar cuagl avagnir da lur patria d'origin. «Ina premissa essenziala per che la cultura sappi nescher, crescher e prosperar en las Alps ei che la populaziun hagi leu ina occupaziun ed ina existenza», accentuescha Cathomas la correlaziun denter cultura ed economia. Dil reminent hagi strusch in tema caschunau tontas larmas (da legria ni da tristezza) e vengnius tractaus aschi frequentamein en la litteratura sco gest igl ir e vegnir. Ir e vegnir seigi ina dallas experienzias fundamentalas dil carstgaun.

«Swiss made – Swissmade»

La cultura d'in pievel vegni fatga ton dils sesents sco dils emigronts e immigronts. Il referent accentuescha la necessitad d'esser

Il directur dalla Pro Helvetia Bernard Cathomas ha introduciu la dieta da cultura alpina a Tusaun cun in referat remarcabel.

FOTO M. CABALZAR

aviarts per impuls d'ordeifer. Senza quels fussien la Svizra ed il Grischun buca quei ch'els ein oz. La cultura actuala seigi buca mo vegnida fatga en Svizra, la cultura hagi era creau la Svizra. Savens seigi ei stau ils jasters che hagian baghegiu vias, punts e tunnels tier nus. Legreivlamein seigi la prontad da sesarver carschida considerablamein ils davos onns. Vargai seigin ils temps nua che ils «buca burgheis» erien «jasters» el vitg e stuevan quintar cun da tuttas sorts pintgas discriminaziuns. Ei setracti d'assimilari quei che vegni d'ordeifer e trer in nez ordlunder.

Il carstgaun modern seigi oz dacasa en pliras culturas, el senti schizun bein da viver cun pliras identitads. Il carstgaun hagi la habilitad da semidar. El hagi il basegns da haver enzanua ina patria, denton el medem mument era il basegns da restar mobils.

«Global village»

Grazia alla telecommunicaziun vivien era ils habitonts dallas muntognas oz en in «vitg global». «Il pur da Donat sto buca esser oz pli davos la gliina che in citadin dil marcau da Turitg», lauda Bernard Cathomas las acquisiziuns dalla tecnica moderna. Malgrad che las regiuns da muntogna tschentien cun raschun bunas speranzas silla tecnologia moderna da communicaziun, avertescha Cathomas da far speranzas fallidas. Ei seigi perquei l'obligaziun dalla politica da procurar che la depopulaziun e cheutras la perdita da substanza dallas regiuns muntagnardas progredeschi buca aunc dapli. La politica hagi era il pensum da dar ina schanza a quels che restien, dar impuls a quels che vegnien vitier ed evitar che quels che mondien prendien tut cun els, ha Bernard Cathomas getg en siu referat.

Treis aspirants pil presidi dil marcau da Cuera

Elecziuns municipalas plein tensiun ella capitala grischuna

DA MARTIN CABALZAR

Las elecziuns municipalas ella capitala grischuna ein signadas uonn da gronda tensiun: Pil presidi dil marcau candideschan buca meins che treis candidats, per las treis sutgas vacantas el cussegl dil marcau (executiva) stattan tschun candidats a disposiziun. Il matg 2000 ston igl actual president dil marcau Christian Aliesch (pps) ed il cussegl municipal Josef Roggenmoser (pcd) serettrer da lur funcziuns pervia dalla limitaziun dil temps d'uffeci. Dils cussegliers municipals en uffeci vegn pia sulettamein Martin Jäger (psd) a saver semetter a disposiziun per ina ulteriura perioda d'uffeci. Ditg e bein vevan ils da Cuera lu era speculau ch'il cussegl socialdemocrat laschi buca mitschar la caschun sin-

gulara da daventar sco sulet recandidont president dil marcau. Sco cusseglieir cun ina vasta experienza politica fuss el probabel era staus il favorit. Damai che il presidi dil marcau ei denton colligiaus tradiziunalmein cul departament da finanzas ha Martin Jäger denton preferiu da salvar sco anteriur scolast il departament da scolaesser e da renunziar al presidi. Sco sulet cusseglieir municipal fa actualmeins Martin Jäger era part dapi varga 20 onns dil cussegl grond.

Ina gronda letga

Per las elecziuns dil cussegl dil marcau da l'auter onn ha il suveran ina gronda letga. La partida socialdemocratica vegn a purtar Martin Jäger, la partida populara svizra ha nominau il cusseglieir da vischnaunca (legislativa) e secretari dil departa-

ment cantunal digl intern Christian Boner, la partida liberaldemocratica il cusseglieir da vischnaunca Peter Suter, la partida cristiandemocratica il deputau e planisader spazial Roland Treppe e la partida cristiansociala il deputau e planisader da sanitar Viktor Scharegg.

Cheutras ha il suveran obtenu la schanzas da far ina buna tscherna ord tschun candidats profilai per las treis sutgas vacantas. Quei augmenta s'entelli la tensiun. Cun excepziun da Victor Scharegg (psd) che ha dau d'entelli ch'el fussi cuntents culla scharscha da cusseglieir municipal han ton Roland Treppe (pcd), Christian Boner (pps) e Peter Suter (pld) documentau lur interess pil presidi municipal. Per tensiun ei pia procurau ellas elecziuns dall'executiva ella capitala grischuna.

Aspirants pil presidi dil marcau da Cuera. Da sen.: Christian Boner, Peter Suter e Roland Treppe.

MAD